

BELEŽKE

Obramba pred požari in gasilci

Teško je vnaprej videti vse mogoče hude posledice, če pravočasno ne storimo ustreznih varnostnih ukrepov, zlasti glede takih stihijskih sil, kakor so požari, povednji, plazovi in pod. Ker nas takšne nesreče doletijo domala vedno nenadoma in tam, kjer jih ne pričakujemo, moramo preventivno voditi na dva načina: z ustreznimi varnostnimi ukrepi, ki nesrečo preprečujejo, in — če se nesreča že zgodi, — s koraki, ki jo čimbolj omejujejo.

To je osnovni namen novega zakona o obrambi pred požari, ki na tem polju ureja pravice in dolžnosti državljanov, državnih in družbenih upravnih organov.

Zaradi vedno večje uporabe najrazličnejših materialov, podvrženih škodljivemu vplivu toplote, so čedalje večje možnosti za izbruh požara, hkrati pa rastejo tudi škode. To splošno pravilo velja za vse države, zlasti za tiste, katerih gospodarska

struktura se hitreje razvija. Škode, ki jih danes pri nas povzročajo požari, so nesorazmerno večje, kakor so bile takrat, ko so se požari zanetili pri objektih, ki so bili precej manj.

Ta dejstva terjajo ustrezne varnostne ukrepe, saj v novih pogojih stare oblike niso več zadostne. Ljudski odbori in organi gospodarskega upravljanja dokaj pogosto pozabijo, da ekonomski račun ne zaleže, če imovina ne obvarujemo pred uničenjem, in da je brez haska, če si po strani prizadevamo povečati delovno proizvodnost, po drugi strani pa lastnino prepustimo uničujočemu požaru.

Škoda zaradi požarov stalno raste

Iz pregleda za obdobje 1951-55 je razvidno, da so kljub znižanju števila požarov škode znatno narasle in da od požarov trpi precejšnje število oseb, zlasti otrok.

Leto	Število požarov	Škoda v milijonih dinarjev	Odstotek primerov, pri katerih so intervenirali gasilci	Zrtve požarov	
				žalu	poškodovani
1951	5.008	674	73%	32	183
1952	6.199	1.306	75%	56	197
1953	5.064	1.632	80%	46	297
1954	5.074	1.868	77%	37	342
1955	4.687	3.120	77%	32	274

V tem pregledu so navedene samo neposredne škode, medtem ko je bila dejanska gospodarska škoda dokaj večja, saj ima skoraj vsak požar tudi svoje posledice.

Vendar moramo pripomniti, da so škode od požarov pri nas precej manjše kot v drugih evropskih državah:

Država	Povprečna letna škoda po prebivalcu (v dolarjih)
Avstrija	0.71
Danska	2.32
Francija	1.08
Irski	0.83
Italija	0.32
Norveška	2.57
Nizozemska	0.72
Velika Britanija	1.18
Švica	1.79
Jugoslavija	0.17

To seveda ne pomeni, da pri nas ne bi bilo mogoče, znatno zmanjšati škode, saj je bilo več kakor 50 odstotkov vseh požarov posledica nemarnosti. Nismo dovolj pazili na preventivo. O tem pričata tudi dejstva, da v naših novih objektih, ki imajo ogromne vrednosti, ni niti tistih varnostnih naprav, ki jih imajo že pred 30 ali več leti zgrajeni objekti. Kako lahko dovolimo, da drago plačane instalacije iz uvoza zaprejo v lesene barake z vnetljivim materialom, kjer jih končno uniči požar? Večkrat je prav tam gasilska oprema, ki se zato sploh ne more uporabiti in tudi sama zgori.

Kaj določa novi zakon

Gasilska organizacija je pri nas zelo razširjena. V primerjavi z letom 1945 je danes moč-

nejša za 150 odstotkov. Da bi opravičala svojo nalogo, mora dobiti ustrezno opremo, njeni člani pa dobro strokovno izvežbanost, ker se borijo proti raznovrstnim in kompliciranim požarom. Prav v tem gasilska organizacija zelo zaostaja. Za njene dosežke uspehe se moramo zahvaliti zlasti prizadevnosti in požrtvovalnosti članstva.

Čeprav smo že takoj po osvoboditvi storili razne korake za obrambo pred požari, saj je že 1946. leta izšlo »Obvezno navodilo o službi obrambe pred požari«, — vse to v naših današnjih razmerah ne zadošča več. Zato je bilo treba sprejeti zvezni zakon o obrambi pred požari, ki določa organizacijske osnove te službe, določa osnovne varnostne ukrepe, določa dolžnosti državljanov, organov državne uprave in družbenega upravljanja, ter ukrepe za sistematično, načrtno in strokovno izobrazbo gasilске osebja.

Ta osnovni zakon določa naloge gasilske službe — da varuje življenja, lastnino državljanov in družbeno last pred požari in drugimi hudimi elementarnimi nesrečami (povodnji, potresi, veliki plazovi in pod.) — in obveznosti državljanov do gasilske službe. Neposredno jo organizirajo in vodijo občinski ali — v mestih z več občinami — okrajni ljudski odbori s svojimi upravnimi organi za notranje zadeve. Novost v tem zakonu je določba, po kateri morajo imeti gasilsko enoto vsi kraji z več kakor 15.000 prebivalci, kar seveda ne pomeni, da jih manjši kraji ne smejo imeti. Zakon dopušča, da tudi občinski odbori v krajih z manj kot 15.000 prebivalcev formirajo gasilske enote.

Obvezno formiranje gasilskih enot velja tudi za nekatere vrste gospodarskih podjetij. Če podjetja sama tega ne bi storila, ima okrajni ljudski odbor pooblastilo, da podjetju ali ustanovi naroči ustanovitev gasilske enote.

Zastran ustanavljanja prostovoljnih gasilskih društev so v zakonu samo splošna načela, ki jih bodo konkretizirali republiški zakoni. Najvažnejše je pa to, da ustanavljanje ni z ničemer omejeno in da se društva lahko formirajo v vsaki naselbini in gospodarskem podjetju.

Zakon določa osnovne ukrepe pri gradnji posameznih objektov, daje pooblastila za izdajanje posebnih predpisov, ki bodo to vprašanje urejali glede posameznih panog gospodarske dejavnosti.

V zakonu so določbe o tem, kdo je odgovoren za zanemarjanje obveznih varnostnih ukrepov v gospodarskih ter drugih organizacijah in v državnih organih. S tem je odpravljena pomanjkljivost dosedanjih predpisov, zaradi katere pogosto krivcev ni bilo mogoča kaznovati — niti ne v tistih primerih, za

Gasilci med gašenjem požara

katero so bile določene sankcije. nje požarnih skladov, v katere Zato niti predpisani varnostni ukrepi niso bili dovolj učinkoviti.

Da bi bilo strokovno izobraževanje osebja gasilske službe bolj sistematično, zakon določa, da bodo izdali posebne predpise, ki bodo zagotovili njihovo izpopolnjevanje po enotnem učnem načrtu za strokovne šole in tečaje.

Zastran enega izmed temeljnih problemov, nabave potrebnih naprav in opreme za gašenje in reševanje, zakon določa formira-

bodo pritekala določena finančna sredstva. To bo omogočilo, da se bo gasilstvo preskrbovalo po načrtu.

Ni odveč poudariti, da zakon določa zgolj osnovne norme za reševanje tega problema. Zakon je samo izhodišče za izdajanje podrobnejših predpisov, saj je na tem področju toliko raznovrstnosti, zlasti glede ustreznih ukrepov za obrambo pred požari.

Mate Grozdanič

Varčevanje in zamenjava premoga

V letu 1955 smo v naši državi proizvedli 15 milijonov 207 tisoč ton premoga, to se pravi več kakor pa smo planirali. Pa vendar tudi tako povečana proizvodnja ni mogla zadostiti vsem potrebam v državi, zlasti pa ne potrebam široke potrošnje. Letos predvidevajo nadaljnje povečanje za okrog milijon ton, toda tudi to ne bo dovolj za zadostitev potreb.

V zadnjem času smo pričeli novih ukrepov za povečanje zmogljivosti premogovnikov, kar postaja čedalje važnejši gospodarski problem. V prvi vrsti stremimo za tem, da bi izboljšali mehanično opremljenost premogovnikov in da bi z boljšo organizacijo dela in z bolj spodbujajočim nagrajevanjem povečali delovno produktivnost.

Toda razen povečanja proizvodnje imamo pri nas tudi pogoje za znatno omejitev potrošnje premoga, za varčevanje in za zamenjavo premoga z drugim kurivom. V industriji in elektro-gospodarstvu lahko z boljšim izkoriščanjem premoga mnogo prihranimo. Slabo izkoriščanje je posledica obrabljenih naprav, slabih kurilšč, uporabe goriva, ki ne ustreza instalacijam itd.

Podobno stanje je tudi v široki potrošnji. Kotil centralnih kurjav se čestokrat ne kurijo z

ustrezajočim premogom in se zato ne more popolnoma izkoristiti njegova toplota. V štedilniških znaša faktor izkoriščanja lignita okrog 15 odstotkov. Najslabše stanje je po vaseh, kjer se na vaških ognjiščih uničujejo ogromne količine lesa.

Stare termocentrale, ki jih imamo, delajo v glavnem neekonomično. V Evropi potrošijo za proizvodnjo ene kilovatne ure povprečno okrog 4000 kalorij (okrog 1 kg črnega premoga), v najmodernejših termocentralah pa še mnogo manj. Pri nas pa v posameznih elektrarnah potrošimo za vsako kilovatno uro električne energije tudi nad 10.000 kalorij, povprečne za vso Jugoslavijo pa znaša 5.700 kalorij. Samo na tej razliki v potrošnji kalorij za proizvodnjo električne energije (v primerjavi z evropskim povprečjem) izgubimo letno toliko sile, kolikor bi jo dalo milijon ton lignita, ne upoštevajoč lastnih central industrijskih podjetij, ki so še posebno zastarele.

Hkrati z neprestanim večanjem izkoriščanja nafte se pri nas čedalje bolj veča tudi proizvodnja butana, ki je kot gorivo mnogo boljše kakor les in premog zlasti v gospodinjstvu. Računajo, da bomo prihodnje leto proizvedli

že 20.000 ton butana. To bi v gospodinjstvih lahko zamenjalo milijon 100 tisoč m³ drv ali okrog 370 tisoč ton lignita. Da bi povečali število potrošnikov, bi bila seveda potrebna sredstva za dovoz butana kakor so n. pr. steklenice, vagoni, cisterne, naprave za distribucijo in tovorni avtomobili. Kapacitet za proizvodnjo steklenic imamo dovolj, lani pa je bila olajšana tudi nabava teh steklenic s tolmace-njem, ki ga je dal državni sekretariat za gospodarstvo, da se te steklenice lahko smatrajo kot obratna sredstva. Mnogo bolj zapleteno je vprašanje drugih sredstev za distribucijo in prevoz, za kar so potrebne investicije.

Prav tako ne izkoriščamo okrog 40 odstotkov razpoložljivih količin podzemnega plina, ki bi ga lahko koristno uporabili v železarni Sisak in bližnjih vaseh. Toda da bi lahko ta plin izkoristili, je treba napeljati odcepek plinskega voda v dolžini 21 km, kar bi prav tako zahtevalo določeno investiranje.

Treba je poudariti, da zahtevajo vsi ti ukrepi, ki bi jih lahko storili na podlagi takih možnosti za štednjo s premogom časa in sredstev. Zato na tem mestu bolj opozarjamo na potrebo po dolgoročnih prizadevanjih v tej smeri v prihodnjem obdobju, kakor pa da je to naloga, ki bi jo lahko v celoti tako izvedli. Treba je tudi poudariti, da so mnoge gospodarske organizacije in komune direktno zainteresirane na racionalnejši potrošnji premoga in na njegovi zamenjavi z ekonomičnejšim gorivom tudi če so zato potrebna določena sredstva. V mnogih podjetjih lahko prav v tem pogledu izvršijo najbolj koristne rekonstrukcije in modernizacije. Tako bi se podjetja in komune pri reševanju nekaterih svojih važnejših vprašanj lahko učinkovito lotile tudi reševanja enega zelo aktualnih splošnih problemov — problema pomanjkanja premoga.

J.

PORAST ŠTEVILA ŠOL, UČNEGA OSEBJA IN ŠTUDENTOV

	Pred vojno	Danes
Učitelji	32.144	37.230
Učno osebje na srednjih splošnoizobraževalnih šolah	8.126	20.997
Profesorji na visokih šolah	1.271	5.582
Študenti	17.734	70.385

Občutno se je povečalo tudi število šol. Imamo za 5.000 ali za 55 odstotkov več osnovnih in višjih osnovnih šol, za 1.500 več srednjih splošnoizobraževalnih šol in za 400 več srednjih strokovnih šol kakor pred vojno.

(Statistični letopis Jugoslavije — 1955.)